

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-96

1

29.01.2024 सोमवासरः वि.सं. २०८० माघकृष्ण चतुर्थी माघ १४ प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com

Email-himsanskrit@gmail.com

पद्मश्री- ७० वर्षेभ्यः
संगीताभ्यासस्य अनन्तरं
सोमदत्तबट्टुः पद्मश्री -
पुरस्कारमावाप्तवान्

प्रथम
अभ्यासप्रतिस्पर्धा
यां इंग्लैंडदलस्य
अष्टाविंशतिः
धावनांकैः विजयः

पुरुषः विज्ञानसमृद्धः
स्त्री च
परिश्रमसम्पन्नः

परीक्षायां चर्चा

अद्य "परीक्षा-पे-चर्चा" इति
कार्यक्रमस्य सप्तमं संस्करणं
सम्बोधयिष्यति प्रधानमन्त्री

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अद्य "परीक्षा-पे-चर्चा" इति कार्यक्रमस्य सप्तमं संस्करणं सम्बोधयिष्यति। शिक्षामन्त्रालयानुसारं साम्प्रतं यावत् द्विदशमलव- षड्विंशतिः कोट्यधिकैः विद्यार्थिभिः एतदर्थं पञ्जीकरणं कृतम्। कार्यक्रमेऽस्मिन् प्रधानमन्त्रिणा सह विशिष्टचर्चायां चतुस्सहस्रं यावत् प्रतिभागिनः सम्मिलिताः भविष्यन्ति। एतेभ्यः प्रतिभागिभ्यः एकं विशिष्ट-पुटकं प्रदास्यते। एतस्मिन् पुटके प्रधानमन्त्रिणः पुस्तकस्य एग्जाम- वॉरियर्स इत्यस्य हिन्दी- आङ्गल-संस्करणाभ्यां सह प्रमाण-पत्रम् प्रदास्यते। अस्य कार्यक्रमस्य आयोजनं दिल्लीयाः भारतमण्डपम् इत्यत्र भविष्यति। एतस्मिन् "परीक्षा- पे- चर्चा" इति कार्यक्रमे मोदी परीक्षायः विषादं दूरीकर्तुं छात्रैः अभिभावकैः अध्यापकैः सह संवादं विधास्यति। केन्द्रीय- शिक्षामन्त्रिणा धर्मेन्द्र- प्रधानेन राज्याणां मुख्यमन्त्रिभ्यः राज्यपालेभ्यः केन्द्रशासित- प्रदेशाणाम् उपराज्यपालेभ्यश्च पत्रमाध्यमेन 'परीक्षा-पे-चर्चा' इत्यस्मिन् कार्यक्रमे भागग्रहणाय आग्रहः कृतः। पत्रकारैः सह एकस्मिन् विशिष्ट-सम्वाद- कार्यक्रमे शिक्षा- मन्त्रालयस्य विद्यालयीय- शिक्षा- साक्षरता- विभागस्य च सचिवेन संजय- कुमारवर्येण प्रोक्तं यत् मन्त्रालयेन 'परीक्षा-पे-चर्चा' इति कार्यक्रमस्य वर्तमानसंस्करणस्य कृते सी.बी.एस.ई. विद्यालयान् समेत्य राज्यानां विद्यालयीय- शिक्षा- विभागाश्च सम्मिलिताः सन्ति।

सर्वोच्चन्यायालयेन भारतीय लोकतन्त्रम् सुदृढीकृतम् प्रधानमन्त्री मोदी

प्रधानमन्त्री मोदी नवदिल्ल्यां सर्वोच्च-न्यायालयस्य हीरकजयंतीसमारोहस्य उद्घाटनं कृतवान्। अस्मिन्नवसरे सः उक्तवान् यत् सर्वोच्चन्यायालयेन भारतीय लोकतन्त्रः सुदृढीकृतः। प्रधानमन्त्री उक्तवान् यत् अद्य भारते निर्मायमानाः विधयः

श्वस्तनउज्ज्वलभारतं सुदृढीकुर्वन्ति। सः अवदत् यत् सम्पूर्णविश्वस्य दृष्टिः भारतस्योपरि वर्तते, देशस्य वर्तमान-आर्थिकनीतयः श्वस्तन- सुदृढभारतस्य आधाररूपेण भविष्यन्ति। सः उक्तवान् यत् प्रौद्योगिकी- सुगमतया न्यायोपलब्ध्ये बृहद्भूमिकां निर्वहति, सुदृढ- न्यायिक- प्रणाली विकसित-भारतस्य मुख्याधारः वर्तते। प्रधानमन्त्री उक्तवान् यत् सर्वकारेण सर्वोच्च-न्यायालयस्य नूतनभवनार्थम् अष्टशतकोटिरुप्यकाणां स्वीकृतिः प्रदत्ता। अस्मिन्नवसरे मोदिना नागरिक-केंद्रित- सूचना एवं प्रौद्योगिकी-प्राथमिकतायाः शुभारम्भः कृतः, यस्मिन् डिजिटल- सुप्रीमकोर्ट- रिपोर्ट, डिजिटलकोर्ट इत्यस्य द्वितीयचरणम्, सर्वोच्चन्यायालयस्य

नूतनअन्तर्जालपुटकं च अन्तर्भवन्ति। अवसरेऽस्मिन् भारतस्य मुख्य-न्यायाधीशः डी. वाई. चन्द्रचूडः उक्तवान् यत् अधुना केवलम् एकस्य पिञ्जस्य नोदनेन प्रकरणानां पञ्जीकरणं भवितुं शक्यते। सः अवदत् यत् सर्वोच्च- न्यायालयस्य ई-फाइलिंग-प्लेटफॉर्म इत्यस्य उन्नतरूपं विगतवर्षस्य मई- मासे आरम्भः कृतः आसीत्। अथ अद्यावधि प्रायः अष्टाविंशति-अधिक-एकलक्ष- परिमितानि प्रकरणानि पञ्जीकृतानि वर्तन्ते।

नीतीशकुमारः नवमवारं मुख्यमन्त्रीरूपेण शपथं गृहीतवान्, पुनः एकवारं बिहारे एनडीएसर्वकारः

हिमसंस्कृतवार्ताः- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी। इतिहासस्य निर्माणं कुर्वन् नीतीशकुमारः पुनः मुख्यमन्त्रीपदं शपथं कृतवान्। नीतीशकुमारः राज्यपाल राजेन्द्र विश्वनाथ अर्लेकरद्वारा पदस्य गोपनीयतायाः च शपथं कृतवान्। अभिलेखं स्थापयन् नीतीशकुमारः नवमवारं मुख्यमन्त्रीरूपेण शपथं गृहीतवान्। २०२० तमे वर्षे विधानसभानिर्वाचने एनडीए-सङ्गठनेन सह सर्वकारस्य निर्माणं कृत्वा तस्मिन् एव कार्यकाले तृतीयवारं मुख्यमन्त्रीपदस्य शपथं गृहीतवान्। अस्मात् पूर्वं २०२२ तमस्य वर्षस्य अगस्तमासस्य १० दिनाङ्के सः भव्यगठबन्धनसर्वकारे मुख्यमन्त्रीरूपेण शपथं कृतवान् आसीत्। परन्तु रविवासरे प्रातःकाले नीतीशकुमारः त्यागपत्रं दत्तवान्, अनेन सह बिहारस्य १८ मासानां पुरातनं भव्यगठबन्धनसर्वकारं पतितम्। नीतीशकुमारस्य अतिरिक्तं सम्राट चौधरी विजयकुमारसिन्हा च भाजपातः उपमुख्यमन्त्रिणौ कृतौ। यत्र विजयकुमारचौधरी, विजेन्द्रयादवः, श्रवणकुमारः जदयू मन्त्री अभवन् जीतनराममांझी इत्यस्य पुत्रः

संतोषसुमनः अपि कोटातः मन्त्री अभवत्, स्वतन्त्रः सुमितकुमारः अपि मन्त्री अभवत्।

अस्मात् पूर्वं रविवासरे प्रातःकाले यदा नीतीशकुमारः दत्तवान् तदा त्यागपत्रं एनडीए-पक्षेण विधायकादलस्य नेता निर्वाचितः। राजभवनं गत्वा एनडीए नेताः नीतीशकुमारः समर्थने पत्रं समर्पितवन्तः। तत्रैव नीतीशकुमारः शपथग्रहणे भाजपा अध्यक्षः जेपी नड्डाः सहितं चिराग पासवानः, जीतनराम मांझी इत्यादयः उपस्थिताः आसन्।

वर्षस्य प्रथमे 'मन की बात' इति कार्यक्रमे प्रधानमन्त्रिणा मोदिना राष्ट्रं प्रति सम्बोधयन् उक्तम्- "भारतस्य संविधानं 'जीवन्त-प्रतिवेदनम्' इति"

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी उक्तवान् यत् अस्य मासस्य द्वाविंशतिः दिनांके अयोध्यायां रामलला- प्राण-प्रतिष्ठया देशस्य कोटिशः जनाः एकस्मिन् एव सूत्रे बद्धाः सञ्जाताः। विगत रविवासरे 'मन की बात' इत्यस्मिन् कार्यक्रमे राष्ट्रं सम्बोधयता मोदिना उक्तं यत् देशेन अस्मिन् अवसरे सामूहिकतायाः अद्भुत-शक्तेः प्रदर्शनं कृतम्, यद्वि सर्वकारस्य 'विकसित-भारत-संकल्पस्य' प्रमुखाधारं वर्तते। प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् देशेन जनवरीमासस्य द्वाविंशतिः दिनांके सायंकाले रामज्योतिः प्रज्वाल्य रामस्य भजनगायनमपि कृतम्। भगवतः रामचन्द्रस्य शासनं भारतीय- संविधान- निर्मातृणां कृते प्रेरणास्रोतमासीदिति प्रवदता मोदिना देवातदेशः रामाद् राष्ट्रम् इति स्वकीयस्यास्य कथनस्यापि उल्लेखः कृतः। प्रधानमन्त्रिणा स्वीयाग्रहे लक्षशः जनानां मकर- संक्रान्तेरारभ्य जनवरी- द्वाविंशतिः दिनांके यावत् स्वच्छता अभियाने योगदानाय प्रसन्नता व्यक्तीकृता। तेनोक्तं यत् जनैः स्वीय-स्वीयक्षेत्रेषु धार्मिकस्थलानां स्वच्छता कुर्वन्निः स्वीकृतचित्राणि, चलचित्राण्यपि प्रेषितानि। तेनोक्तं यत् समूह-शक्तिः देशं सफलतायाः शीर्षेषु नेष्यति। मोदिना उक्तं यत् इदं अस्य वर्षस्य प्रथमः 'मन की बात' इति कार्यक्रमः वर्तते। तेनोक्तं यत् दिनद्वयं पूर्वमेव देशेन पञ्चसप्ततितमः गणतन्त्र-दिवसः सोत्साहेन सोल्लासेन च आमनितः, सहैव अस्मिन् वर्षे भारतीय- संविधानस्य सर्वोच्चन्यायालयस्य च पञ्चसप्ततिः वर्षाणि सम्पूर्तिम् अवाप्नोति। लोकतन्त्रस्य एते उत्सवाः भारतं लोकतन्त्रस्य मातृकायाः रूपे शक्तं कुर्वन्ति। मोदिना प्रोक्तं यत्

अस्माकं संविधानम् एतावद् गहनमन्थनानन्तरं निर्मितमस्ति, यद्वि जीवन्तप्रतिवेदनमिति उच्यते। संविधानस्य मूलपुस्तकस्य तृतीयभागे नागरिकाणां मौलिक अधिकाराणां वर्णनमस्ति, अपि च उल्लेखनीयमेतद् वर्तते यत् संविधाननिर्मातारः तृतीयभागस्य आरम्भपुटके भगवतः श्रीरामस्य मातुः सीतायाः लक्ष्मणस्य च चित्रेभ्यः स्थानं प्रकल्पितवन्तः। अस्मिन्नवसरे मोदी कतिपय-दिनेभ्यः पूर्वं प्रदत्त- पद्म- पुरस्काराणामपि उल्लेखं कृतवान्। प्राप्तपुरस्कारेषु त्रिंशत् महिलाः अपि सन्तीति मोदी प्रसन्नतां व्यक्तीकृतवान्। प्रधानमन्त्री उक्तवान् यत् सः अद्य अयोज्यमानस्य "परीक्षा पे चर्चा" कार्यक्रमस्य सप्तम-संस्करणस्य उत्साहेन प्रतीक्षां कुर्वन् वर्तते। प्रधानमन्त्री स्वतंत्रता-सेनानिनः पंजाबकेसरी- लालालाजपतरायस्य अथ फील्ड मार्शल के. एम. करियप्पा इत्यस्य जयन्त्यवसरे तयोः संस्मरणमपि कृतवान्।

सुभाषितम्

नाभिषेको न संस्कारः
सिंहस्य क्रियते मृगैः।
विक्रमार्जितराज्यस्य
स्वयमेव मृगेंद्रता॥

भावार्थ- वन्य जीव शेर का राज्याभिषेक (पवित्र जल छिड़काव) तथा कतिपय कर्मकांड के संचालन के माध्यम से ताजपोशी नहीं करते किन्तु वह अपने कौशल से ही कार्यभार और राजत्व को सहजता व सरलता से धारण कर लेता है

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

हिमाचलस्य गौरवं वर्धितम्

पद्मश्री- ७० वर्षेभ्यः संगीताभ्यासस्य अनन्तरं
सोमदत्तबट्टुः पद्मश्री - पुरस्कारमावाप्तवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:-कार्यालयीयः। पद्मश्री पण्डित सोमदत्तबट्टुः राजधानीशिमलायां शास्त्रीयसङ्गीतस्य लोकगीतस्य च क्षेत्रे गुरुशिष्यपरम्परायाः अनेकदशकेभ्यः वाहकः अस्ति। असौ राष्ट्रियस्तरस्य सम्मानं प्राप्य न केवलं शिमलानगरस्य अपितु सम्पूर्णस्य हिमाचलस्य प्रतिष्ठां वर्धितवान्। मूलतः काङ्गजनपदस्य जसूरनगरस्य निवासी पण्डितः बट्टुः शिमलानगरे एव जीवनं यापयति। ७० वर्षाणां संगीताभ्यासस्य अनन्तरं सः पद्मश्रीरूपेण एतत् सर्वोच्चसम्मानं प्राप्तवान्। तेन सह वार्तालापं कृत्वा पण्डितः बट्टुः सर्वं मुक्ततया प्रकटितवान् यत् केवलं षड्वर्षे एव सः स्वपितुः पण्डितरामलालबट्टु इत्यस्मात् सङ्गीतं शिक्षितुं आरब्धवान्, अद्यत्वे अपि ८७ वर्षे सः शास्त्रीयसङ्गीतस्य लोकगीतानां च प्रचारार्थं कार्यं कुर्वन् अस्ति। ग्वालियर घराना इत्यस्य पंडितः कुंजलालशर्मा, पंजाब घराना इत्यस्य प्रो. कर्मसिंहः चक्रवर्ती पटियाला घराना इत्यस्य कुंदनलाल शर्मा च इत्येतेभ्यः दीक्षां प्राप्तवान्। सः एतां परम्परां स्वजीवने अपि अग्रे कृतवान्। अद्यत्वे तस्य बहवः शिष्याः शास्त्रीयसङ्गीतस्य लोकगीतस्य च क्षेत्रे नाम अर्जितवन्तः। तेषु विशेषं पहाड़ीगायनशैली-

विख्यातः कृष्णलालसहगलः, सम्प्रति एचपीयू-सङ्गीतविभागस्य प्रमुखः प्रो. जीतराम इत्यादीनि अनेकानि नामानि सन्ति। पण्डितः बट्टुः शिमलानगरस्य संजौली, कोटशेरा, फागली महाविद्यालयेषु वर्षाणि यावत् संगीतशिक्षकरूपेण कार्यं कृतवान्। तस्य गृहे सर्वदा सङ्गीतस्य वातावरणं भवति। प्रथमं नाभायां ततः ब्योलियायाः होरी इत्यत्र यदा यदा गृहे तिष्ठति तदा तदा तस्य शिष्याः उपस्थिताः भवन्ति। अद्यपर्यन्तम् अस्मिन् ७० वर्षेषु सङ्गीतसेवायां सः कस्मात् अपि शुल्करूपेण एकं नाणकमपि न गृहीतवान्। पण्डितः बट्टुः अवदत् यत् सः सङ्गीतविषये पुस्तकानि अपि लिखितवान्, रेडियो-माध्यमेषु, अनेकेषु राष्ट्रिय-अन्ताराष्ट्रीयमञ्चेषु च गायन-कार्यक्रमान् प्रस्तुतवान्। अधुना एव पञ्जाबी विश्वविद्यालयस्य पटियाला शास्त्रीयसङ्गीतविषये तस्य पुस्तकं प्रकाशितम् अस्ति। अस्मिन् वयसि स्तरे अपि सः सङ्गीतस्य सेवां कुर्वन् अस्ति। यत्र यत्र वयं सम्मानेन आमन्त्रिताः स्मः, तत्र गच्छामः। अभ्यासः निरन्तरं प्रचलति।

**लोकसङ्गीते प्रयोगाः
क्रियन्ते परम्परया सह
क्रियमाणेन मध्यमार्गेण
दुःखितः अस्ति सोमदत्तबट्टुः**

लोकगीतेषु परम्परया सह क्रियमाणेन मध्यमार्गेण, धुनानां परिवर्तनं, गीतलेखनं, तस्मिन् यत् व्यावसायिकीकरणं वर्तते तस्य विषये पद्मश्री पण्डितः सोमदत्तबट्टुः चिन्ता प्रकटितवान्। पारम्परिकलोकगीतानि अपि तादात्म्यं ददति इति सः अवदत्। यदि भवतः स्वसंस्कृतेः प्रति सत्यभक्तिः, अनुरागः, प्रेम च अस्ति तर्हि पारम्परिकशैल्या लिखितानि, गायितानि च सुमधुरगीतानि अपि भवन्तं सफलतायाः पराकाष्ठां प्रति नेतुं शक्नुवन्ति। सः नूतनेभ्यः लोकगायकेभ्यः एकं सन्देशं दत्तवान् यत् ते सच्चिदानन्देन सङ्गीतस्य अभ्यासं कुर्वन्तु, तस्य पारम्परिकगुणान् निर्वाहयन्तु, सफलता स्वयमेव आगमिष्यति।

सङ्गीतं मम जीवनम् अस्ति

सः वदति- सङ्गीतं मम जीवनम्, अहं सङ्गीतस्य कृते जीवामि, मम यात्रा सङ्गीतस्य सेवां कृत्वा समाप्ता भवति, एषा मम इच्छा।

**मुख्यमन्त्री पद्मश्री पुरस्काराय
सोमदत्तबट्टुम् अभिनन्दितवान्**

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः सोमदत्तबट्टुः कलाप्रवर्धनक्षेत्रे विशिष्टसेवानां कृते राष्ट्रपतिद्वैपदी मुर्मूद्वारा पद्मश्रीपुरस्काराय चयनितः एतदर्थं स तस्य अभिनन्दनं कृतवान्। शिमला इत्यस्य प्रसिद्धः गायकः सोमदत्तबट्टुः इत्यस्मै शास्त्रीयसङ्गीतस्य प्रचारार्थं असाधारणं योगदानं कृत्वा पद्मश्रीपुरस्कारः प्रदत्तः भविष्यति।

**संस्कृतशिक्षकाः धर्मशालायां विद्यालयेषु
संस्कृतेन प्रार्थनां कर्तुं प्रशिक्षणं गृहीतवन्तः**

हिमसंस्कृतवार्ताः, चन्द्रशर्मा कांगड़ा। विद्यालयेषु विविधविषयेषु गुणवत्तां आनेतुं हि. प्र. शिक्षाविभागः सर्वेषु जनपदेषु प्रशिक्षणकार्यक्रमानाम् आयोजनं कुर्वन् अस्ति। अस्मिन् विषये सूचनां दास्यन् जिला परियोजना अधिकारी नीना पुन इत्यनया उक्तं यत् संस्कृतशिक्षकाणां गुणवत्तां वर्धयितुं धर्मशालायां पञ्चदिवसीय प्रशिक्षणशिविरस्य आयोजनं क्रियते, यस्मिन् रैत, रक्कड, देहरा, राजा का तालाब, नूरपुरम्, इन्दौरा, खुण्डियां, नगरोटा सूरियां, धर्मशाला, कोटला इत्यादिभ्यः खण्डेभ्यः प्रायः ४० संस्कृतशिक्षकाः प्रशिक्षणं गृह्णन्ति। ध्यातव्यं वर्तते यत् जनवरीमासस्य २७ दिनाङ्कात् ३१ दिनाङ्कपर्यन्तम् अस्य प्रशिक्षणशिविरस्य आयोजनं क्रियते। अस्य प्रशिक्षणशिविरस्य द्वितीयदिनस्य आरम्भः संस्कृतप्रार्थनाद्वारा अभवत्। संस्कृतशिक्षकैः स्वविद्यालयेषु सप्ताहे द्वयोः दिवसयोः संस्कृतेन प्रार्थनासभायाः आयोजनं कर्तुं प्रतिज्ञा कृता। अस्मिन् अवसरे संस्कृतभाषायाः चतुर्णां

कौशलानां चर्चा कृत्वा विद्यालये संस्कृतमाध्यमेन छात्राणां शिक्षणं भवेत् किञ्च छात्रेषु संस्कृतभाषायां वार्तालापं कर्तुं योग्यताविस्तारविषये चर्चा जाता। अस्मिन् अवसरे संस्कृतशिक्षकपरिषदः जिलाध्यक्षः डॉ. अमनदीपशर्मा स्ववक्तव्ये उक्तवान् यत् विद्यालयेषु संस्कृतस्य स्थितिः संस्कृतशिक्षकाधीनमस्ति, तेनोक्तं यत् संस्कृतशिक्षकाः यदा आधिक्येन संस्कृतसम्भाषणकौशले बलं ददति तदा निश्चयेन विद्यालयेषु संस्कृतस्य वातावरणं भविष्यति। अस्मिन् अवसरे संजीवशर्मा उक्तवान् यत् अस्माभिः छात्राः संस्कृतेन वक्तुं प्रेरणीयाः यस्य आरम्भः शिक्षकैः स्वयमेव करणीयः। कार्यशालायां जिला समन्वयकः पीएम संजीव मनकोटिया, जिला समन्वयकः ईएमसी मिलन्त डोगरा, संजीवशर्मा, राजकुमारशास्त्री, डॉ. अमन शर्मा, पवन शास्त्री, पुनीत शर्मा, गिरिराज शर्मा प्रशिक्षकरूपेण उपस्थिताः सन्ति।

**हिमाचले आस्ट्रेलियादेशस्य जुजुबे-
बदरीफलम् निर्मितं भविष्यति
नौनीविश्वविद्यालयस्य वैज्ञानिकाः कुर्वन्ति शोधकार्यम्**

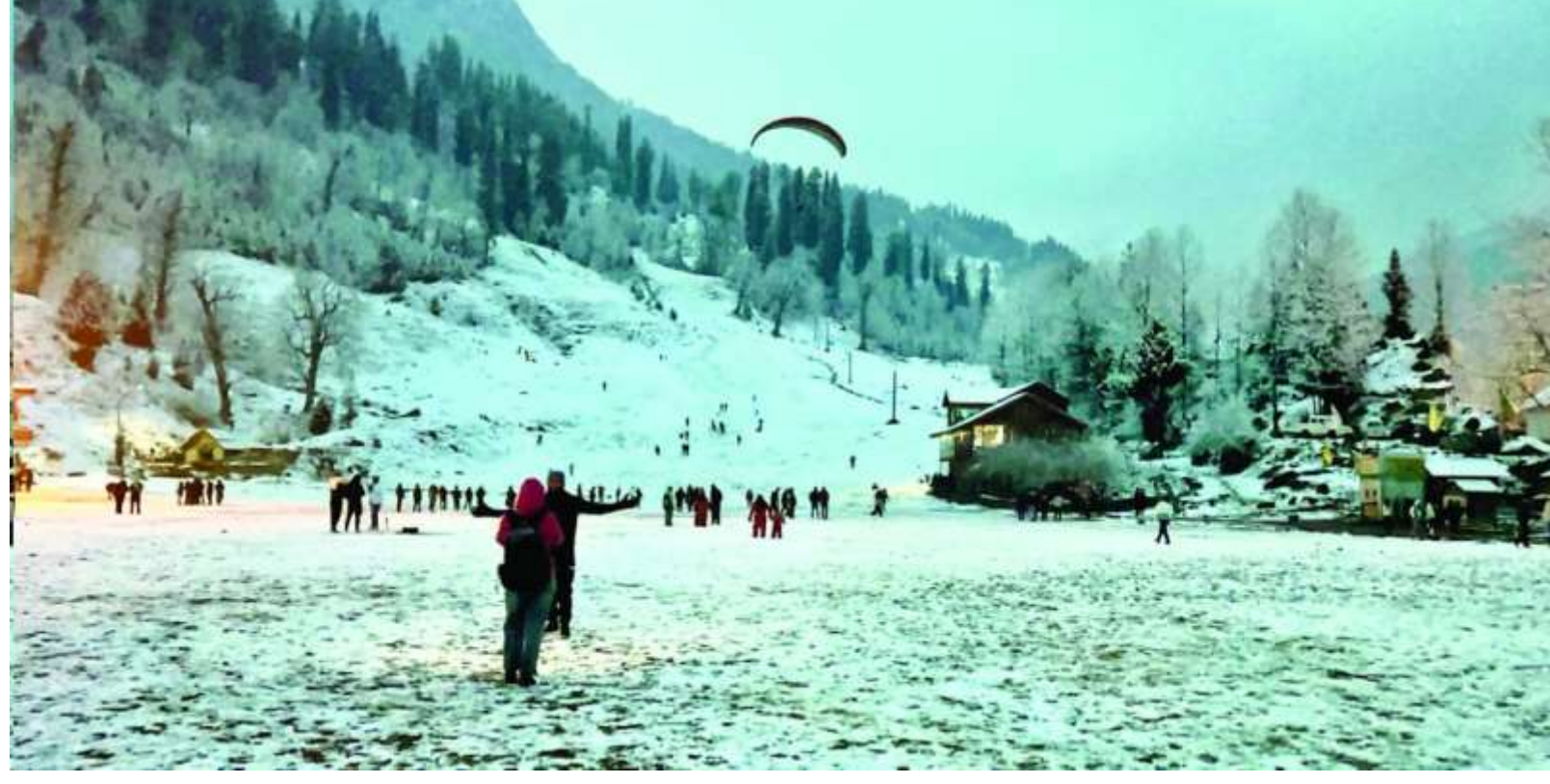
हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

राज्यस्य उद्यानपालकेभ्यः शीघ्रमेव बीजतत्वयुतानां फलानां विकल्पः उपलभ्यते। आस्ट्रेलियादेशस्य जुजुबे बदरीफलस्य विकासः राज्ये डॉ. यशवन्तसिंहपरमार उद्यान एवं वानिकी-विश्वविद्यालयः नौणी इत्यस्य वैज्ञानिकैः भविष्यति। अस्य कृते आस्ट्रेलियादेशस्य नौनीविश्वविद्यालयात् बदरीफलस्य वनस्पतयः, मूलसञ्चयः च आयाताः सन्ति। वैज्ञानिकाः शोधकार्यं प्रारब्धवन्तः। वर्षानिर्भरक्षेत्रेषु अपि आस्ट्रेलियादेशस्य जुजुबे-बदरीफलम् सज्जं भविष्यति इति कथ्यते। प्लम आकारस्य भविष्यति, खादने च अतीव मधुरः अस्ति। अस्मिन् लोहस्य, खनिजस्य च समृद्धं परिमाणं भवति। यतः एतत् शीतक्षेत्रेषु सज्जं भवति, अतः देशस्य अन्यराज्यानां मासद्वयं पूर्वं अपि सज्जं भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति, येषां विपणीषु अपि महती याचना भविष्यति सूचनानुसारम् अस्य प्लम आकारस्य बदरीफलम् अस्ति। अस्य स्वजीवनमपि (शेल्फ लाइफ)

बीजतत्वयुतानां फलानाम् अपेक्षया बहु दीर्घः भवति। अस्य जलस्य आवश्यकता न्यूना भविष्यति।

आस्ट्रेलियादेशे फरवरी-मार्चमासेषु फलं दातुम् आरभते, परन्तु सम्प्रति हिमाचले अस्य विषये शोधकार्यं प्रचलति, भूमौ वनस्पतयः रोपयित्वा तस्य परिणामाः शीघ्रमेव नौनीविश्वविद्यालयस्य विशेषज्ञेभ्यः प्रकाशिताः भविष्यन्ति अस्य कार्यं त्रिषु चरणेषु क्रियन्ते, यस्मिन् प्रथमचरणं उष्णक्षेत्रे धौलाकुआं द्वितीयं मध्यमक्षेत्रे डॉ. यशवन्तसिंहपरमार नौनीविश्वविद्यालये तृतीयं च शीतक्षेत्रे मशोबरायां क्रियते। यदि सफलं भवति तर्हि बीजतत्वयुतानां फलानाम् उत्तमं विकल्पं भविष्यति, यत् न्यूनजलयुक्तेषु क्षेत्रेषु अपि सुलभतया निर्मितं भविष्यति। अधिकाधिकं सूचनां दत्त्वा धौलाकुआं क्षेत्रीय- उद्यान- अनुसन्धान-प्रशिक्षणकेन्द्रस्य सहनिदेशकः डॉ. विशाल राणा अवदत् यत् यदा सः एक्सपोजर-भ्रमणार्थं आस्ट्रेलियादेशं गतः तदा तत्रैव तस्य उत्पादनं दृष्टवान् ततः एनबीपीजीआर (राष्ट्रीय-ब्यूरो) इत्यस्मात् आयात- अनुज्ञापत्रं प्राप्तवान् (नवीदिल्लीतः गृहीतम्)। केचन वनस्पतयः मूलसञ्चयः च आयाताः, अस्मिन् विषये शोधकार्यं क्रियते। नौणीविश्वविद्यालयस्य शोधनिदेशकः संजीव चौहानः अवदत् यत् जुजुबे-बदरीफलस्य विषये शोधकार्यं त्रिषु चरणेषु क्रियते। यदि सफलं भवति तर्हि मध्यवर्तीक्षेत्रेषु कृषक-उद्यानपालकानां कृते विकल्पः भविष्यति। एतद् एकम् ऋतुफलं वर्तते एतद् न केवलं रसाय अपितु औषधीयगुणानां सत्यपि खादितुं शक्यते।

हिमाचलपर्यटनम्- सोलङ्गनालायां हिमपातः, पर्यटकाः आनन्दिताः, पर्यटनव्यापारिणः च प्रफुल्लिताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- मनाली। प्रायः मासद्वयानन्तरं हिमाचलप्रदेशस्य पर्यटननगर्या मनाल्यां सोलङ्गनाला इत्यादिषु परिसरेषु पुनः ऋतु- परिवर्तनं जातम्। गतशुक्रवासरे उपत्यकायाम् ऋतुपरिवर्तनं कृतवान्, यत्र अटलकन्दरारोहताङ्गसहितेषु परितः क्षेत्रेषु प्रचण्डः हिमपातः अभवत् यदा अत्रत्याः जनाः इदानीं प्रायः मासद्वयानन्तरं द्रोणिकायां हिमपातात् उपशमं प्राप्तवन्तः, तदा चिरकालात् द्रोणिकायां यः अनावृष्टिः प्रचलति सः अपि समाप्तः भविष्यति। शुक्रवासरे मनालीनगरस्य पर्यटनस्थले सोलाङ्गनालानगरे तत्समीपस्थेषु च ऋतोः परिवर्तनस्य अनन्तरम् अधुना स्थानीयजनाः अपि आगामिदिनेषु वर्षा-हिमपातस्य आशां कुर्वन्ति। अटल-कन्दरा-रोहताङ्गे सोलङ्गनालायां च नूतनहिमपातः अभवत्। तदनन्तरं हिमदर्शनार्थं, हिमस्य मध्ये विनोदं कर्तुं च अत्र अपि बहुसंख्याकाः पर्यटकाः आगतवन्तः। बहिः राज्यात् आगताः पर्यटकाः गुरप्रीतः, आदित्यः, महेशः, सुभांशुः, अरविन्दः च वदन्ति यत् तेषां मनाली-भ्रमणस्य अपि च हिम-दर्शनस्य योजना सफला अभवत्। तस्मिन् एव काले स्थानीयनिवासिनः कान्तादेवी, रजनीठाकुरः, चमनकपूरः च वदन्ति यत् उपत्यकायां हिमपातः न केवलम् अत्रत्याः पर्यटनव्यापाराय अपितु सेबादिसस्यानां कृते अपि लाभप्रदः अस्ति। ते तस्य प्रतीक्षया उत्सुकतायाम् आसन्। अस्य हिमपातस्य कारणेन उपत्यकायां प्रचलति अनावृष्टिः अपि समाप्ता भविष्यति इति सः अवदत्। तत्रैव गतदिवसे अपि हिमपातं द्रष्टुं बहुसंख्याकाः पर्यटकाः सोलाङ्गनालां प्राप्तवन्तः।

लोकसभानिर्वाचनात् पूर्व हिमाचले बृहद् प्रशासनिकं परिवर्तनम्, 43 एचएएस अधिकारिणां स्थानांतरणम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। राज्यसर्वकारेण हिमाचलप्रदेशप्रशासनिकसेवायाः अर्थात् एचएएस-अधिकारिणः स्थानान्तरिताः सन्ति। अस्य विषये मुख्यसचिवः प्रबोधसक्सेना अवकाशदिने रविवासरे अपि आदेशान् निर्गतवान्। एचएएस-पश्चात् अधुना आईएएस- आइपीएस- अधिकारिणां स्थानान्तरण- आदेशाः अपि निर्गताः भविष्यन्ति। अवधेयं वर्तते यत् अद्यत्वे बिहारस्य राजनीतिः चर्चायां वर्तते। २०२४ तमे वर्षे लोकसभानिर्वाचनात् पूर्व राजनैतिकदलेषु अशान्तिः वर्तते। इतरथा हिमाचलप्रदेशात् अपि महती वार्ता निर्गता अस्ति। राज्ये लोकसभानिर्वाचनात् पूर्व सर्वकारेण अनेके अधिकारिणः परिवर्तिताः सन्ति। इतः तत्र १३ उपमण्डलस्तरीयाः (एसडीएम) अधिकारिणः अपि स्थानान्तरिताः सन्ति। अस्मिन् विषये मुख्यसचिवः प्रबोध सक्सेना इत्यनेन अधिसूचना प्रसारिता अस्ति।

इटलीदेशस्य युवा-टेनिसक्रीडकेन "यानिक-सिनर" इत्यनेन रचितः इतिहासः,

प्रथम अभ्यासप्रतिस्पर्धायां इंग्लैंडदलस्य अष्टाविंशतिः धावनांकैः विजयः

इंग्लैंडदेशेन ओली पोपस्य 196 धावनांकानन्तरं टॉम हार्टले इत्यस्य सप्तस्तोभबलेन विजिता स्पर्धा। ओली पोपः चयनितः स्पर्धायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. अमित शर्मा। भारत- इंग्लैंडदेशयो मध्ये हैदराबादस्य राजीव गांधी अन्ताराष्ट्रीयक्रीडांगणे जाता श्रृंखलायाः प्रथमा प्रतिस्पर्धा इंग्लैंडदेशेन स्पर्धायाः चतुर्थदिवसे अष्टाविंशतिः धावनांकैः विजिता। चतुर्थे दिवसे इंग्लैंडस्य पाली 436 धावनांकेषु समाप्ता। इंग्लैंडदेशेन भारताय विजेतुं 230 धावनांकानां लक्ष्यं दत्तम्। इंग्लैंडपक्षतः ओली पोपः सर्वाधिकं 196 धावनांकान् कृतवान्। टॉम हार्टले अपि 34 धावनांकान् योजितवान्। भारतपक्षतः जसप्रीत बुमराहः 4, रविचंद्रन अश्विनः 3, रविन्द्र जडेजा 2, अक्षर पटेलश्च 1 स्तोभं प्राप्तवन्तः। 236 धावनांकानां लक्ष्यप्राप्तिक्रमे भारतस्य पाली स्खलिता एव दृष्टा। भारतपक्षतः रोहित शर्मा सर्वाधिकं 39 धावनांकान् कर्तुं समर्थोऽभवत्। अन्येषु श्रीकर भरतः, रविचंद्रन अश्विनश्च 28-28, के एल राहुलश्च 22 धावनांकान् कृतवान्। इंग्लैंडपक्षतः स्वकीयप्रथमप्रतिस्पर्धायामेव अद्वितीयं प्रदर्शनं कृत्वा सप्तस्तोभान् प्राप्तवन्तः। सः प्रथमपाल्यामपि स्तोभद्वयं प्राप्तवान्। तदतिरिक्तं जो रुटः, जैक लीचश्च 1-1 स्तोभं प्राप्तवन्तः। अनेन इंग्लैंडदेशेन इयं प्रतिस्पर्धा 28 धावनांकैः विजिता। स्वकीयाय उत्तमप्रदर्शनाय ओली पोपः स्पर्धायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः चयनितः।

अजयदेवगनस्य पञ्च-चलचित्राणि अस्मिन् वर्षे प्रदर्शितानि भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, मुम्बई।

बॉलीवुडनायकः अजय देवगनः केचन मासान् यावत् निरन्तरं चलचित्रस्य चित्रोत्तलनं कुर्वन् अस्ति। सिंघम अगेन इत्यस्य चित्रोत्तलनं समाप्तमात्रेण अजयः रेड २ इत्यस्य चित्रोत्तलनम् आरब्धवान्। केवलं कतिपयदिनानि पूर्व अजयः रेड २ इत्यस्य चित्रोत्तलनम् आरब्धवान्। अजयः यदा निरन्तरं चलच्चित्रस्य चित्रोत्तलनं करोति तदा अस्मिन् वर्षे तस्य चलचित्राणि अपि निरन्तरं प्रदर्शितानि भविष्यन्ति। अधुना एव अजयः स्वस्य नूतनस्य चलचित्रस्य "शैतान" इत्यस्य केचन छायाचित्राणि प्रकाशितवान्। अजयस्य एतत् चलचित्रं मार्चमासस्य ८-दिनाङ्के प्रेक्षागृहेषु प्रदर्शितं भविष्यति। तदनन्तरं "मैदान" इति चलचित्रं ईद-पर्वोपरि अर्थात् अप्रैलमासे प्रदर्शितं भविष्यति। अस्य चलचित्रस्य प्रदर्शनस्य तिथिः बहुवारं परिवर्तिता जाता। अधुना च एतत् चलचित्रम् अप्रैलमासे ईदपर्वोपरि प्रदर्शितं भविष्यति। "औरो में कहाँ दम था" इति चलचित्रमपि अप्रैलमासे एव प्रदर्शितं भविष्यति। एतत् चलचित्रम् अप्रैलमासस्य २६-दिनाङ्के प्रदर्शितं भविष्यति।

अस्य चलचित्रस्य घोषणा गतवर्षस्य दिसम्बरमासे अभवत्। अस्मिन् चलचित्रे अजयेन सह तब्बू दर्शनं दास्यति। अजयस्य बहुप्रतीक्षितं चलचित्रं "सिंघम अगेन" अपि अस्मिन् वर्षे प्रदर्शितं भविष्यति। रोहितशेट्टी इत्यनेन निर्देशितस्य सिंघम- मताधिकारस्य एतत् नूतनं चलचित्रं अगस्तमासस्य १५-दिनाङ्के प्रदर्शितं भविष्यति। तदनन्तरं अजय देवगनस्य ब्लाकबस्टर चलचित्रस्य "रेड" इत्यस्य "रेड २" उत्तरकथा नवम्बरमासे प्रदर्शितं भविष्यति। इति 'रेड २' नवम्बरमासस्य १५-दिनाङ्के प्रदर्शितं भविष्यति।

हिमसंस्कृतवार्ता:- नरेशमलोटिया। इटलीदेशस्य युवा-टेनिसक्रीडकेन "यानिक-सिनर" इत्यनेन रचितः इतिहासः, १० वर्षानन्तरं पुरुषाणां आस्ट्रेलिया-ओपन-क्रीडायां नूतनः विजेता अभवत्। इटलीदेशस्य युवा टेनिसक्रीडकेन यानिक-सिनरेण इतिहासः निर्मितः। अयं २२ वर्षीयः क्रीडकः आस्ट्रेलिया-ओपन-क्रीडायां पुरुष-एकल- अन्तिम-क्रीडायां विजयं प्राप्तवान्। जनवरी-मासस्य २८ तमे दिनाङ्के रविवासरे उपाधि-क्रीडायां सः पञ्च-सेट-क्रीडायां रूस-देशस्य दानिल-मेदवेदेवं पराजितवान्। सिनरः प्रथमः इटालियन-क्रीडकः अभवत्, यः आस्ट्रेलिया- ओपन- क्रीडायां पुरुष-एकल- अन्तिम-क्रीडायां विजयं प्राप्तवान्। सः अस्मिन् मेलने ३-६, ३-६, ६-४, ६-४, ६-३ इति अन्तरेण विजयं प्राप्तवान्। सिनरः स्वस्य उपलब्धिः (करियर) प्रथमं ग्राण्डस्लैम् उपाधिं प्राप्तवान् अस्ति। सः मेदवेदेवस्य स्वप्नं भङ्गं कृतवान्। रूसी-क्रीडकस्य दृष्टिः प्रथमवारं आस्ट्रेलिया-ओपन-क्रीडायां विजयं प्राप्तुं आसीत्, परन्तु इटालियन-युवकः यानिकः तं पराजितवान्। मेदवेदेवः पूर्वं २०२१ तमे वर्षे यूएस- ओपन- स्पर्धायां विजयं प्राप्तवान्। विदितं स्यात् यत् मेदवेदेवः प्रथमसेटं विजितवान्। सः सिनरं ६-३ इति अन्तरेण पराजितवान्। मेदवेदेवः द्वितीयसेट- मध्ये अपि तीव्र-क्रीडां दर्शितवान्। सः सिनराय पुनरागमनस्य किमपि अवसरं न दत्त्वा ६-३ इति स्कोर द्वारा सेटं विजितवान्। एवं प्रकारेण सः मेलने २-०तः अग्रे अभवत्। सिनरः पुनरागमनं कृत्वा तृतीयसेट- मध्ये ६-४, चतुर्थसेट- मध्ये अपि ६-४ इति अन्तरेण विजितवान्। सः तृतीयसेट ६-३ इति स्कोर- द्वारा जित्वा मेलनं विजितवान्।

पुरुषः विज्ञानसमृद्धः स्त्री च परिश्रमसम्पन्नः

पुरुषः -प्रकृतिः परस्परवलंबी. पूरकश्च एतौ तत्त्वौ सृष्टेः मूलतः। पुरुषः विज्ञानसमृद्धः स्त्री च परिश्रमसम्पन्नः। नारी 'आदिशक्तिः' इति शक्तेः स्रोतः इति आह्वयन्। अहं नारी अस्मि तथा अहं जगतः आदिशक्तिः। चैतन्यं प्राणस्य शक्तिः, ईश्वरस्य शक्तिः।

उभयोः सृष्टिः भिन्ना, प्रजापतिना नियुक्ताः कर्तव्याः भिन्नाः, अतः उभयोः काश्चन सीमाः सन्ति - ते बद्धाः सन्ति, ते प्रतियोगिनः न सन्ति। किन्तु पूरकं भवति। ज्ञानं प्रज्ञा च देशभक्तिः च उभयत्र समानम्। परिश्रमस्य कारणेन सः गौरवस्थानं प्राप्तवान्। गार्गी, प्रतिथेयी, सुलाभा, मैत्रेयी आचार्य इति अश्वलायनगृह्यसूत्रे उल्लिखिताः।

रामायणे भारतस्य अनभिषिक्ता सम्राज्ञी सीता सन्ध्यां करोति, सा धार्मिका च वाग्मिता च। यदा श्रीरामः प्रवासं गच्छति तदा सा तं स्वेन सह नेतुम् बाध्यते। स्वयं माता कौशल्या राजभवने रामस्य राज्याभिषेकदिने स्वपुत्रस्य हिताय यज्ञं कुर्वती आसीत्। शम्बरसुरेण सह युद्धकाले कैकेयी शत्रुशस्त्रैरहतं दशरथं रणक्षेत्रात् दूरं नीत्वा रक्षति। अर्थात् युद्धकाले सा रणक्षेत्रे राज्ञः रथे आसीत् तस्याः शुश्रूषस्य ज्ञानमपि आसीत्। अनसुया नदीप्रवाहं सम्यक् दिशि विमुखीकृत्य जनानां त्राता अभवत्। एतदेव तारा मृत्यवे उद्यमां सुग्रीवं स्वपरामर्शनुसारं कार्यं कर्तुं वदति, एतत् तारायाः नैतिकप्रज्ञायाः प्रमाणपत्रम् अस्ति। अशोकवने सीतायाः रक्षिका त्रिजटा गुप्तरूपेण प्रासादं गन्तुं शक्नोति स्म, सा रणक्षेत्रं गत्वा रामं, लक्ष्मणं च दृष्ट्वा ते जीविताः इत्यादयः कथयित्वा धैर्यं ददाति स्म। लङ्किणी लङ्कायाः रक्षिका शूर्पणखा राजनीतितत्त्वान् जानाति।

द्रौपदी उत्तमः प्रशासकः अस्ति, सत्यभामा अपि नरकासुरस्य वधसमये श्रीकृष्णेन सह आसीत्। तपस्वी ब्राह्मणः शाण्डिली, शाण्डिलीदेवी या धर्ममार्गेण गृहं चालयति स्म, पार्वती यया धार्मिकविषयेषु संगोष्ठीः आयोज्यन्ते स्म, अरुन्धती ऋषीभ्यः धर्मसम्बद्धान् प्रश्नान् पृच्छति स्म, ते तत्कालीनस्त्रीणां विद्वत्तायाः प्रतीकाः सन्ति। दार्शनिक-आध्यात्मिक-ज्ञानयोः स्त्रियः सर्वोच्चशिखरे आसन्। उत्तरा बृहन्नाडातः नृत्यं शिक्षते। वृद्धा वेश्या स्ववृत्तौ निपुणा राष्ट्ररक्षणाय च। स्वकौशलं अपेक्षया स्थापयित्वा यशः प्राप्य जनान् आनन्दं सुखं च ददाति पुराणानां अदितिः तपसा देवमाता बभूव। मदलसा त्रिपुत्राणां बोधं दत्त्वा चतुर्थं पुत्रं अर्थशास्त्रात् आरभ्य राजनीतिशास्त्रं

युद्धविज्ञानम् इत्यादीनि सर्वं पाठयित्वा कुशलं राजा कृतवान्। तस्याः सखी कुण्डला योगे निपुणः अस्ति, तेजपुरस्य चित्ररेखा च कुशलः चित्रकारः अस्ति। अपि च सा गुप्तरूपेण द्वारकातः अनिरुबं तेजपुरम् आनयति तेजपुरस्य विभोरखा चित्रं शुक्राचार्यस्य सेवां करोति।

शिक्षाक्षेत्रे महिलानां स्थानम्

शिक्षाक्षेत्रम्- प्राचीनभारतीये इतिहासे समाजस्य विभिन्नस्तरस्य महिलाः शिक्षाक्षेत्रे भागं गृह्णन्ति स्म। वैदिकर्षिणां नाम, वंशपरिचयः, मन्त्रादिषु प्रस्तुतविषयाणाम् आधारेण च वर्गीकरणं कृत्वा अत्र सम्बन्धितसारणी (चार्ट) प्रस्तुता। अनेन माध्यमेन नामवर्गजातिविविधता स्पष्टा भवति। रामायणप्रकरणे राजकुलस्य सीतातः आरभ्य लङ्कायाः रक्षिकापर्यन्तं राक्षसकुलस्य लङ्किणीपर्यन्तं विविधज्ञानकुशलानां स्त्रियाः उदाहरणानि प्राप्नुमः। द्रौपदी कुशला द्रौपदी, सत्यभामा, युद्धनिपुणः, योगनिपुणः संन्यासिनीसुलभा, शाण्डिली तपस्वीनी, ब्राह्मणशाण्डिली, शाण्डिलीदेवी, या धर्ममार्गे स्वगृहं चालितवती इत्यादिना स्त्रीपात्रेभ्यः स्पष्टं भवति इति स्पष्टं यत् महाभारतकाले ज्ञानस्य कलाक्षेत्रस्य च कोऽपि क्षेत्रः प्राप्यते। स्त्रियः अस्पृश्याः न आसन्। दर्शनशास्त्रे आध्यात्मिकज्ञाने च स्त्रियः महतीं ऊर्ध्वतां प्राप्तवन्तः इति बुद्धकाले महाप्रजापतिगौतम्याः उदाहरणात् स्पष्टं स्यात्। गौतमी केवलं ज्ञानमाध्यमेन एव संन्यासं गृहीत्वा स्त्रियः प्रव्रज्यं दातुम् अधिकारं प्राप्तवान् आसीत्। जैनतीर्थकरस्य मातरः आदर्शमातृत्वस्य उदाहरणानि सन्ति। सीता अयोनिजा सीता इत्यपि कथ्यते। सा सीता- मैथिली, वैदेही, द्रौपदी-पाञ्चाली, याज्ञसेनी इत्यादि अनेकनाम्ना प्रसिद्धा।

भारते पुराणेषु च शकुन्तला, जरत्करु, लोपामुद्रा, उर्वशी इत्यादयः स्त्रियः दृश्यन्ते इति उल्लेखः अस्ति। रामायणस्य महाभारतस्य च कौशल्या, सीता, कुन्ती, द्रौपदी, सुभद्रा, दमयन्ती इत्यादयः स्त्रीपात्राणि, जैनधर्मस्य १६ सतिषु, साहित्ये अपि सन्ति। केषाञ्चन महिलानां विशेषनाम उपलब्धं नास्ति किन्तु तेषां चरित्रं प्रेरणादायकं भवति, अतः गौतमस्य कन्या, वृद्धकन्या, पतिव्रता, कुशानाभ कन्या इत्यादीनि नामानि तादृशानि नामानि सन्ति। **क्रमशः सुधा साठ्ये मुंबई।**

sudha_sathaye@yahoo.com

मनः एव मनुष्याणां कारणं बन्धमोक्षयोः

मनः एव मनुष्याणां कारणं बन्धमोक्षयोः इत्युक्तिः वर्तते। अर्थात् मनसः कारणतो हि मनुष्यः सुखी, दुःखी वा भवति, बन्धनं मुक्तिं वा प्राप्नुयात्। अस्य स्वरूपं कीदृशं स्यादिति अत्र किञ्चिद् विचारयाम। योगिभिः मनसः साक्षात्कारं कुर्वद्भिः स्वानुभवे कथ्यते यत्, अस्यानुभवं प्रत्येकं योगिनः कर्तुं प्रभवेयुरिति। मनसो नैजस्वरूपं प्रकाशबिन्दूनां समाहारवदस्ति। यथा भ्राजमानः प्रकाशबिन्दुः असकृत् प्रकटीभूय पुनः तिरोहितो भवति। अयं क्रमः खद्योतप्रकाशः इव वारम्वारं प्रवर्तते। सात्त्विककर्मणः सम्पादनसमये इदं मनः शान्तं, चन्द्रबिम्बवत्

सौम्यवर्णीयं भवति। भयङ्कर-क्रूर-घोरादिकर्मणः च सम्पादनसमये भयावहाः, धूम्रमिश्रित-रक्तवर्णीयाः च किरणाः मनसो निस्सरन्ति। एवं भयं, तामसिकप्रभावं सम्प्राप्य इदं मनः सङ्कुचितं, मलिनं, तेजोविहीनं, निस्साराभायुतं च स्वरूपं प्रदर्शयति। तेषां किरणानां साक्षात्कारः तत्तद्दङ्गद्वारा सम्भवति, यत् मनसः एतादृशेन कर्मणा प्रभावितं स्यात्। इतोऽपि स्पष्टतार्थं, सात्त्विकं मनः शुभ्रेण चन्द्रबिम्बेन समानम्, सौम्यप्रभायुतं, शान्तं, स्थिरं, विषयेभ्यो विरागयुक्तं तथा गम्भीरं भवति। राजसिकं मनः शुक्रनक्षत्रवत् भ्राजमानं, नीलाभायुक्तं, चपलं, तीव्रगतियुक्तम्, इन्द्रियाणां कर्मार्थं प्रेरकं, ज्ञानसम्पादनार्थम् उद्योगरतं, विद्युद्गतं क्षिप्रं, शक्तिमत्, ज्ञान-विज्ञानयोः ग्रहणसमये अतीव सावधानं च भवति। एवमेव तामसिकं मनः कृष्णधूम्रवत्, दीर्घसूत्रि, देहस्य निष्क्रियकं, सारहीनं, मूर्च्छित-भावनायुक्तं, ज्ञानकर्मादिषु प्रवृत्तिरहितम्, अकर्मण्यञ्च भवतीति एवं मनसो विविधं स्वरूपं कथ्यते इति, शुभम्।

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

पहाड़ी गल्लां हिमसंस्कृतवार्ताः

सोट्ट/कुंहठा

सोट्टए री कदी न कदी पौंदी सबी जो लोड़ बुड्ढा जवान ईमानदार मेहनती हो या हो कोई चोर बड़ा मुश्किल हो जे रस्ता तां बी सोट्ट कम्मा औन्दा सोट्टए री जरूरत पौंवीं तांजे कमजोर हुई जाएं जोड़ राती बराती जाणा हो जे तां बड़ा साथ नभांदा कुत्ता आई जाओ जे गासा जो तां तिसजो दुडांदा उपद्रवी हुई जाओ जे किते कट्टे नी मनो तां पुलसा वालेयां रे हत्था ते खूब सेवा करवांदा

बुड्ढा हुई जाँ तांजे शरीर तां साहरा बणी जांदा लड़ाई झगड़ा हुई जाए तां सबी जो डरांदा पुलसा वालेयां रे घड़ीसे चढ़ी जाओ तां खूब कुटवांदा चो नाले दरयावा जो बी पार करवांदा

हमेशा सोट्ट जे हूंगा कने तां रस्ता लगणा आसान नेडे नी आई सकदा कोई धूर्त नी पुजाई सकदा नुकसान हत्था देखी कने सोट्ट सब हुई जांदा सावधान सोट्टए रे डरा रे नठी जाएं क्या भूत प्रेत क्या इंसान

चिहट बुटड़ा बराड़ सबीं ते माहणुयें जो बचांदा उत्थी सलंगे रे रूपा च अपणा जलबा दखांदा पाहड़ां पर चढ़ना हो तां रुढ़ने ते बचांदा हत्था पकड़ी रा ओ जे तां बी सबीं जो डरांदा

बुढ़ापे च तांजे कोई साथ नी देंदा एई साथ नभांदा मरदे टैमा तिक पीछा नी छडदा कने ई जांदा सोट्टए ते पावें कितना ई दूर रये कोई कदी न कदी तां फेरी बी कम्मा जरूर औन्दा

रवींद्र कुमार शर्मा, घुमारवीं
जिला बिलासपुर हि प्र

अयोध्यायाः अनन्तरम् अधुना
UAE देशे निर्मितं
भव्यहिन्दूमन्दिरम्, उद्घाटनार्थं
गमिष्यति प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी

हिमसंस्कृतवार्ताः, युवराज भट्टराई

अयोध्यायां श्रीराममन्दिरस्य प्राणप्रतिष्ठासमारोहस्य अनन्तरम् आगामिमासे एकस्यापरस्य भव्यदिव्यमन्दिरस्य उद्घाटनम् आसन्नप्रायमस्ति। मुस्लिमजनबहुलेऽस्मिन् देशे संयुक्त-अरब-अमीराते (UAE इत्यत्र) निर्मितस्य एतस्य मन्दिरस्य उद्घाटनं प्रधानमन्त्री श्रीमोदी फरवरी-चतुर्दश्यां करिष्यति। ध्येयमस्ति यन्मन्दिरस्य निर्माणम् 700 कोटि-रूप्यकाणां भूरिधनव्ययेन विधीयते, अथ चास्मिन् मन्दिरे जटिलसुसज्जतावास्तुशिल्पशैलीयुतानि पाटलवर्णकानि सैकत-प्रस्तराणि संगमरमर इति चिक्कणशिलानिर्मितानि च सप्त शिखराणि अपि भविष्यन्ति। इमानि सप्त शिखराणि तस्य देशस्य प्रत्येकमपि अमीरातानां प्रतिनिधित्वं करिष्यन्ति।